

קול צופיד

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראה - תשס"ב - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

וכששמע כן געה המשיח בבכיה רבה מתשוקתו לבוא לגאול. ולזה רמז באומרו 'מאחד אחיד' - שהוא המיוחד שמאחיד. " ועוד כותב אוה"ח משם הזהר הקדוש (זהר חדש פרשת נח), וז"ל: "אם חדא קהילא, או חדא כנישתא יתערון בתיובתא מיד אתי בן דוד". דהיינו קהל או ציבור שמצפה ומתפלל מתוך רצון עז לקבל את פני המשיח - מיד הוא יבוא. פירשו נוסף, "ומעתה אביון הוא מלשון תאב בדבר זה שהוא אחד שערך שזה יספיק למלאות תאוותו, ואומרו בארצך העיר מקום תאוותו היא ארץ הקדושה אשר ה' אלוהיך נותן לך שהוא תאב מתי תיפקד העיר היונה (צפניה ג') חמדת הלבבות", עד כאן דברי אור החיים הקדוש.

"לא תאמץ את לבבך"

ובהמשך על הפסוק "לא תאמץ את לבבך ואל תקפץ את ירך", אומר אוה"ח הקדוש: "יתחזק בכל עוז ותעצומות למלאות חשק האחד והמיוחד, כי באמצעות מעשה בני האדם ובפרט במצות הצדקה דכתיב (ישעיה נ"ד) בצדקה תיכוננו. וגמר אומר מאחיד האביון פירוש מסיבת אחיד האביון הידוע שיעריך אדם בדעתו שהמעשה הוא לתכלית דבר זה של משיח ה' שמו חיים".

בזכות פתח תפתח - נפתחים שערי שפע

על הפסוק "כי פתח תפתח את ירך לוי" (פרק טו פסוק ח') מפרש אוה"ח: "צריך לדעת מה נתינת טעם הוא זה ללב אטום, ואולי שנתכוון לומר לו על דרך אומרו (משלי י"א) יש מפזר ונוסף עוד, כי על ידי שפוחת הוא את ידו פותחים לו למעלה שערי שפע". ולא יחשוב אם נותן צדקה נחסר מכספו. וכבר אמר אוה"ח על הפסוק (שמות כ"ב פסוק כ"ד) "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" - אם יש לאדם כסף בכיסו והעני מבקש צדקה - תלוה לו, כי העני "עמך" - הקב"ה נתן את כספו של העני אצלך, ועל כן תתן לו. והוא הסביר כך, כי רש"י הביא את דברי ר' ישמעאל "כל אם שבתורה רשות חוץ משלושה וזה אחד מהם".

וידועים דברי הגמרא (ב"ב ד י" ע"א) שאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא: אם הקב"ה אוהב את העניים מדוע הוא אינו מפרנסם. ענה לו: זאת בכדי שאנו נעשה מצוה ונתן להם. אמר לו הקיסר: מדוע שתתן לעניים צדקה בניגוד למה שהקב"ה חפץ שהרי הוא עשאו עניים. ענה לו ר' עקיבא: בכדי שאנו נזכה במצות נתינת צדקה לעני. אך הקיסר לא הבין את דברי ר' עקיבא, אלא חשב בדעתו שאם הקב"ה עשה אדם עני אסור לתת לו צדקה. והסביר לו ר' עקיבא, ישנו הבדל, אם אדון כועס על עבד, אזי הנותן לעבד מבזה את האדון, אבל אם שכונס על הבן, העוזר לבן משמח את האב. היה דרשן חשוב בירושלים בשם חכם מנשה שלו ע"ה שהסביר זאת ואמר, הלך ר' עקיבא בן חנניה לבנו של הקיסר ושאלו:

יש לך שעון? ענה לו כן, והראה לו את שעונו. אמר לו ר' עקיבא: שעון זה פשוט הוא, ובחנניות ניתן למצוא שעונים יוקרתיים הרבה יותר, וכיון שהינך בנו של הקיסר יש בידך האפשרות ללכת לחנות שעונים ולקחת את השעון היקר ביותר. הלך בן הקיסר לחנות השעונים והציג את עצמו כבן הקיסר, הראה לו המוכר את המוכר השעונים היקרים ביותר. לקח בן הקיסר את השעון היקר ביותר ויצא מן החנות, החל המוכר צועק לך שיבוא לשלם, ור' עקיבא אומר לו תקח. הזעיק המוכר את המשטרה אשר באה ותפסה את בן הקיסר והעמידו בפני שופט על גניבה, ועד לפסיקת הדין נתנהו בבית המעצר. הלך ר' עקיבא לאימו של הבן ואמר לה: ראי שבנך נמצא בבית הסוהר בתנאים גרועים מאד, והיא בוכה. אמר לה ר' עקיבא: בואי נלך ונקנה לו מזרונים טובים שישן עליהם, ואוכל משובח שיאכל. הגיעו לכניסה לבית הסוהר, והשומר מנע מהם להכנס או להכניס חפצים. ואמרו לשומר תן את הדברים הללו לבן הקיסר ואת השאר תקח לך, והסכים. הגיע הקיסר לבקר את בנו והנה הוא רואה שיש בחדר מזרון נוח לשניה ואוכל משובח. אמר לו ר' עקיבא תלך ותראה את התנאים שבחדרים

השיעור לעילוי נשמת:

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: ראה

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשס"ב.
בירכת שחיינו

כמה חביבה השמחה

בעל הבא"ח (בהקדמתו לפרשת ראה ד"ה והנה) כותב: "והנה מן המצוה הזאת שהוצרך הכתוב לצוות אותנו בשמחה בפרטות, מזה נדע כמה חביבה השמחה לפני הקדוש ברוך הוא, וכמה חייב האדם להזהר בה. ואל יאמר האדם: מאחר שקימתי מצות ה' כתיקונה, מה מגיע למצוה יתרון מן השמחה וגרעון מן המעצבה - הנה דע שבאמת השמחה היא מצוה בפני עצמה, ובהעדר השמחה יש חסרון למצוה, וכל שכן שיגיע לה נזק גדול מן העצבון, דלכך נחת קרא כאן לצוות בפרטות על השמחה, לעשות אותה מצוה בפני עצמה, כדי שיהיה האדם מקבל עליה שכר שלם בפני עצמו. ועל כן תקנו אנשי כנסת הגדולה ברכות פרטיות על השמחה, וכאשר נבאר בעזרת השם יתברך."

כלומר, המקיים מצוה מקבל שכר, אבל המקיים מצוה *בשמחה - שכרו גדול יותר. וכתוב "וצדיקים ישמחו ועלצו לפני אלוהים ויששו בשמחה". ישמחו ועלצו - על מצוה שעשו, אבל כשהם בשמים רואים כמה גדול שכר העושה מצוה בשמחה - הם יישו בשמחה, על עצם הדבר שקיימו את המצוות בשמחה.

"וירשת אותם וישבת בארצם"

בפרשת השבוע נאמר: "כי יכרית ה' אלוהיך את הגויים אשר אתה בא שמה לרשת אותם מפניך וירשת אותם וישבת בארצם" (פרק י"ב פסוק כ"ט). ומפרש בעל הטורים (שם): "לרשת אותם" - ולא למס. דהיינו לא להשאירם בבחינת "יהיו לך למס ועבדוך", אלא מוסב הדבר על "כי יכרית ה' אלוהיך את הגויים".

כי יהיה בך אביון - רמז למלך המשיח

ועוד נאמר בפרשה (פרק ט"ו פסוק ז'): "כי יהיה בך אביון מאחד אחיד באחד שערך בארצך אשר ה' אלוהיך נותן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיד האביון, ובפסוק ח' נאמר: "פתח תפתח את ירך לו והעבט תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לך". ומבאר רש"י: "מאחד אחיד" - אחיד מאביך קודם לאחיד מאמך.

"שעריך" - עניי עירך קודמים לעניי עיר אחרת.

"מאחיד האביון" - אם לא תתן לו סופו להיות אחיד של אביון.

"פתח תפתח" - אפילו כמה פעמים.

"והעבט תעביטנו" - אם לא רצה במתנה תן לו בהלוואה.

"די מחסורו" - ואי אתה מצווה להעשירו.

אור החיים הקדוש הסביר זאת על דרך הרמז (שם ד"ה ובדרך), וז"ל: "רמז ירמוז להעיר הערה גדולה על אחד המיוחד שבאומה שאליו אנו מקוים ומצפים מתי יבוא, והוא מלך ישראל משיחנו אשר הוא אביון, וכבר נמשל לעני כאומרו (זכריה ט') 'עני ורוכב על חמור', ורמז הדבר אשר יסובבנו להיות אביון ואמר בך פירוש בסיבתך כי בעוונותינו האריכו קיצנו, גם רמז בתיבת בך כי הוא אביון בנו שמתאוה מתי יבוא לגואלנו, וצא ולמד ממה שאמרו רבותינו ז"ל במעשה של רבי יהושע בן לוי שכשראהו מלך המשיח שאלו על ישראל שעולם, ואמר לו ריב"ל: כי הם יושבים ומצפים ביאתו.

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראה - תשס"ב - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

כותב הבא"ח (שם אות ב'): "אפילו אם קנה שכבר לבש אותו אדם אחר, כל שהוא שמח בו, יברך שהחיינו". וכן הדין אם נתנו לו בגד במתנה, אף על פי שאינו חדש, יברך עליו מאחר ששמח בו."

בנישואין

בנישואין נהגו הספרדים שהחתן לובש טלית חדשה ומברך עליה שתי ברכות (אם טרם שקעה החמה), ואם שקעה החמה מברך רק ברכת שהחיינו על הטלית ומתכוון גם על האשה.

הקונה בית חדש או רהיטים חדשים

הקונה בית חדש או רהיטים חדשים - צריך לברך 'שהחיינו', אבל נהג לקחת פרי או בגד חדש ויברך עליהם שהחיינו ויכוון לפטור את הדבר החדש שקנה.

קניית ארון

הקונה ארון חדש ושמח בו מאד כיון שחסך כסף פרוטה לפרוטה כדי לקנותו, יברך שהחיינו. אבל עשיר שקונה ארון וקניה זו איננה כלום לגביו ואין לו בזה כל שמחה - אינו צריך לברך שהחיינו. ואעפ"כ נהגו כולם לברך על פרי ולפטור את הארון.

כיפה או כובע חדשים

הקונה כיפה חדשה או כובע חדש ושמח בהם - יברך שהחיינו. ויש מוסיפים 'עוטר ישראל בתפארה' (ענין לעיל). על בגדים שאינם נראים מבחוץ, כגון: גופיה, גרביים וכדו' - אין מברכים שהחיינו.

מעיל פרווה או 'שטריימל'

ברכת שהחיינו על מעיל פרווה או 'שטריימל': נחלקו בזה הפוסקים: וי"א: כל דבר שנעשה מעור בהמה אין מברכים שהחיינו. וי"א: אם שמח בו, יברך. וכל אחד ימשיך כמנהג אבותיו.

כפפות

פעם שאל אותי אדם אחד שקנה כפפות מעור ושמח בהם האם יברך עליהם שהחיינו או לא. עניתי לו: שיקנה פרי או בגד חדש ויברך עליהם שהחיינו ויכוון לפטור את הכפפות. אך הוא אמר לי שהוא כל כך שמח בהם כיון שנשאר על הכפפות מעט שיער, ואין לו פרי חדש. אמרתי לו: תברך שהחיינו בלי שם ומלכות ורק תהרהר שם ומלכות בליבך. וזאת מכיון שלדעת הרמב"ם הרהר בברכת ה' יוצא יד"ח אף לכתחילה. אנו פוסקים שאם הרהר שם ומלכות ימשיך "למדני חוקיך", ויברך שוב פעם (ענין הלכות ברכות פ"א הלכה ז').

מראית עין

מותר לאכול בשר עם חלב שקדים, ואעפ"כ צריך להניח בצלחתו שקד, כדי שהרואה אותו לא יחשוב שאוכל בשר בחלב (ענין לשו"ע יו"ד סי' פ"ז סעי' ג'). וכל דבר מפני מראית העין צריך להזהר. ועי"כ פעם כשהתחילו לשווק נקניקיות פרווה אמרנו שאין לאכלם עם חמאה או חלב מפני מראית העין, וכן הדין כיום, אעפ"י שיש אומרים שהיום כולם יודעים שיש נקניקיות פרווה שמותר לאכלם עם חלב, אעפ"כ טוב להחמיר.

רכב חדש

הקונה רכב חדש או אפי' יד שניה - מברך שהחיינו, ונהגו לעשות כנ"ל. היינו, ללבוש בגד חדש או לקנות פרי חדש ולברך על הפרי או הבגד שהחיינו ויכוון לפטור את הרכב.

נשרף ביתו ובנאו מחדש

האחרים. אמר לו הקיסר לר' עקיבא: יישר כוחך שדאגת לכך. ענה לו ר' עקיבא: הרי אני נתתי שוחד. אמר לו הקיסר: אעפ"כ בכל זאת מדובר כאן בבן של הקיסר. אמר לו ר' עקיבא: עם ישראל הם בניו של הקב"ה, וכי אנו לא נדאג להם ונתן להם צדקה?!

אסור לפרנס אויב

התורה אומרת "פתח תפתח" - ומפרש רש"י: אפילו כמה פעמים". והעבט תעביטנו" - אם לא רצה במתנה תן לו בהלואה הרמב"ם פירש להיפך, קודם תן לו בהלואה, ואם לא רוצה תן לו במתנה. ועיקר העיקרים הוא לתת פרנסה ליהודי שיתפרנס, והתורה מדגישה דוקא "מאחיד האביון". ואמנם כתוב מפרנסים עניי עכו"ם עם עניי ישראל משום דרכי שלום, אך זאת דוקא כשיש לנותן אוכל בשיעור שיספיק גם לעני היהודי וגם לעני הגוי, וכל זה מדובר בשתם עכו"ם. אבל צריך לדעת שישנה עבירה למי שמפרנס אויב. ואסור לתת אוכל לאויב, והנותן לו אוכל הוא גורם לו שיתגבר ויעשה נזקים, "אשר פיהם דיבר שוא וימינם ימין שקר". וכל המצב הכלכלי הקשה השורר בארץ הוא בגללם וכי אנו צריכים לעזור להם!! ולתת להם כסף מכספי המיסים שלנו!! ועוד שמדובר כאן באויב שדרכו להזיק. ומה שכתוב אם רעב שונאך האכילו לחם' וכי' (משלי כ"ה פסוק כ"א) זה בשונא ישראל.

ברכת שהחיינו - מדוע מברכים 'שהחיינו'?

כותב בעל הבא"ח ע"ה (פרשת ראה אות' א'): "אמרו חז"ל, קנה או עשה מלבושים חדשים מברך 'שהחיינו', מפני שהוא שמח בהם, ולכך מברך להשם יתברך על אשר זיכהו לשמחה זו."

בגד חדש

וממשיך הבא"ח וכותב (שם): "והגם כי משורת הדין הוא לברך בעת הקניה או העשיה - נהגו העולם לברך בעת שלובשם. אך וי"א שאם קנה או עשה איזה מלבוש חדש, אז כשולבושו מברך ברכת 'מלביש ערומים'. וכן כשלוש בגד חדש מברך 'אזור ישראל בגבורה', ובכובע כשמשו בראשו מברך 'עוטר ישראל בתפארה', אבל לא נהגו לברך כן בשם ומלכות. ומי"מ, טוב שפעם ראשונה ילבש את הבגד בשחרית, ויכוון לפטורם בברכות השחר שיברכם קודם שילבשם, ויכוון עליהם וילבשם תכף אחר ברכות השחר ובזה יצא ידי חובתו לכולי עלמא."

כל זה טוב לאדם שמחדש את זה בבוקר, אבל אם קנה דבר חדש בצהריים ורוצה לחדשו בערב, כותב הרב: "אבל אם הוא מוכרח ללבשם ערבית, יברך עליהם ברכות הנוכחות בלי שם ומלכות, ויהרהר שם ומלכות בליבו". ואומר הרב מכיון שישנה בעיה מתי לברך שהחיינו, על כן נוהגים לקחת פרי או בגד חדש, ויברך עליו שהחיינו ויכוון לפטור את מה שקנה. כאמור מעיקר הדין, צריך לברך בעת שקונה (ענין שו"ע סי' רכ"ג סעי' ד, וכה"ח שם סי' כ'). אולם ענין בסי' רכ"ה סעי' ג' שכתב בשו"ע "ונהגו שלא לברך עד שעת אכילה", וה"ה כאן.

בגד של עור

ואומר הרב: נהגו לומר לאדם שקנה בגד חדש "תבלה ותחדש" - תבלה את הבגד הזה, ותזכה לקנות עוד בגדים חדשים. ויש מי שכתב שאין לומר כן על מנעלים, או על בגדים העשויים מעורות של בהמה שאם כן צריכים לשחוט בהמה אחרת בכדי לחדש את הבגד, וכתוב 'ורחמיו על כל מעשיו'. ואומר הרב: טעם חלוש הוא, וכי אין אדם אוכל בשר? הרי ה' ברא את הבהמה כדי לאוכלה. מי"מ רבים מקפידים שלא אומרים תחדש על בגד של עור או נעליים. וכותב על זה הרמ"א (שם): שזה טעם "חלוש מאד ואינו נראה מי"מ רבים מקפידים על זה שלא לאומרו."

בגד משומש

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראה - תשס"ב - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

המזווה מבחוץ כנגד הרווח שבין פרשה לפרשה "שדי" ואין בזה הפסד לפי שהוא מבחוץ. אבל אלו שכותבים מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות, הרי הן בכלל מי שאין לו חלק לעולם הבא, שאלו הטפשים לא די להם שבתלו המצוה, אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם. ואע"פ שהוא בעצמו כותב שם בהלכה י"ג: "וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיוותיו בהבלי הזמן, וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם, ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים". היינו, בעת קביעת המזווה יכול לקיים מצוות ה' שציונו לקבוע מזווה "על מזוזות ביתך ובשעריך" ותו לא, אולם כשיצא ונכנס יחשוב ויכוון כאמור.

בדיקת חוטי הציצית

בזמננו, היו עושים חוטים על ידי טוויה בשביל טלית קטן או טלית גדול, וכאשר היו מכבסים אותם פעם אחת או פעמיים היו החוטים מתפוררים. כיום, שעושים את החוטים באופן שיהיו חזקים, על כן מספיק לבדוקם שלא נקרעו פעם בשבוע.

זהירות משעטנז

בימי החורף שרגילים ללבוש גרבי צמר, אפילו שחוט אחד מהנעל עשוי מפשתן זה נקרא צמר ופשתים (כי בשעה שקושר את נעליו אינו יכול להוציא את הגרב, ויש להזהר בזה מאד. וכן יש להזהר בשטיחים וכן חגורות או חצאיות שבהם ישנם תפירות חזקות ויש לבדוקם היטב משעטנז. ועל דרך הרמז אמרו, קין הביא פשתן סרוח, ואילו הבל הביא מבכורות צאנו ומחלביהו, קין והבל הם כצמר ופשתים שאינם הולכים ביחד. וידוע, שהלבוש שעטנז אין תפלתו נשמעת ארבעים יום.

ואם בגבורות שמונים שנה

הרב פלאגיי ע"ה כותב: אדם שהגיע לגיל שבעים או שמונים ישבח לקב"ה, ויקח פרי חדש או בגד חדש ויברך שהחינו. ובספרו "יפה ללב" כתב כמה נוסחאות מה לקרא באותו לילה שבו נהיה בן שבעים או שמונים. ובנו ערך סדר לימוד גם לגיל תשעים שנה. והגמרא מספרת על רב יוסף שכשהגיע לגיל שישים עשה סעודה, שיצא מדין כרת (ועיין לברכ"י בשו"ב שם אות ב' וכה"ח ס"ק כ"ח).

ברכת שהחינו על פירות וירקות

כיום כמעט ואין ברכת שהחינו על ירקות. אבל מ"מ אם ישנו ירק חדש כגון לפת וכדו' - יברך שהחינו (עיין בא"ח ראה אות יב). בשו"ע נכתב: תאנים שחורות ותאנים לבנות טריות מברך שהחינו. ענב שחור וכן שזיפים שחורים או לבנים, וכן ענבי יין מברך שהחינו. אומר הרב בעל בא"ח: כיון שישנם שבעים סוגי תמרים, ניתן להניח את כל הסוגים על שולחן אחד ולטול ממין אחד ולברך עליו שהחינו ולפטור את כל שאר המינים. למעשה, מברך שהחינו רק על הסוג הראשון שהגיע לידו, אם שזיף שחור או שזיף לבן וכדו'. וכן בפרי השקד כשניתן להבחין בין שקדים חדשים לישנים - יברך שהחינו על החדשים. ולמעשה, צריך לדעת בשקדים ירוקים, אם הגרעין מר ואוכל את הקליפה הירוקה - מברך על הקליפה הירוקה "העץ". אולם אם הפרי מתוק ואוכל את הקליפה והפרי כשהם ירוקים - מברך "שהכל".

אכילת פרי שלם כברייתו

לכתחילה לא יאכל פרי שם כברייתו: כגון ענב עם חרצו, צימוק בלי חרצו, גרגיר של רימון וכו' פחות מ"כזית" שלא להכנס לספק ברכה אחרונה. כי יש אומרים שמברכים ברכה אחרונה ע פרי שלם אף שאינו "כזית". ישנו הבדל בין ענב עם חרצו לענב ללא חרצו. ענב בלי חרצו - אסור לאכול ענב אחד בלבד, מכיון שזה נקרא בריה בפ"ע. ענב עם חרצו - ניתן לאכול ענב

ישנם האומרים אצל חכמי אשכנז, שאדם שנשרף ביתו זה סגולה לעושר. מה הדין אם בנה את ביתו מחדש האם יברך "שהחינו" או לא? מובא בקובץ על הרמב"ם שיברך על הבית החדש שהחינו (עיין בקובץ פ"י מהלכות ברכות דין א'). ואם רוצה להחמיר על עצמו ללבוש בגד חדש ולכוון לצאת ידי חובה בכדי לפטור את הבית, יעשה כן) עיין לכה"ח סי' רכ"ג ס"ק ט"ז).

מתנה

עשיר הנותן מתנה לעני - העשיר יברך 'הטוב והמיטיב', וכן העני יברך, ללא שם ומלכות, העשיר מברך כיון שהיטיב עם העני, והעני מברך כיון שזיכה את העשיר לקיים מצוה (עיין לכה"ח שם ס"ק מ"ב).

המחבר ספר והוציא לאור

הרה"ג רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל כשחיבר ספר עשו לכבודו מסיבה בישבת 'פורת יוסף'. ואני הגעתי חצי שעה לאחר שהחלה הסעודה ואמרתי לציבור שהרב בן ציון צריך לברך שהחינו וברכת הטוב והמיטיב שזכה להוציא את ספרו לאור, כי טוב לו וטוב לאחרים, או שיברך ברכה אחת משתייהן. ואמנם אם המחבר לקח הלואה להוצאות הדפוס ושמתו עדיין איננה שלימה, מ"מ טוב שיקח פרי או בגד חדש ויברך עליהם שהחינו ויכוון לפטור את הספר שכתב, וכן עשו.

קניית ספר חדש - וכן הכנסת ספר תורה

יש מי שאומר: מצוות לאו ליהנות נתנו ועל כן אין לברך שהחינו על קניית ספר חדש. אבל למעשה, הקונה ספר חדש, ש"ס וכדו' - יקנה פרי חדש או בגד חדש ויברך עליהם שהחינו ויפטור את הספרים שקנה. וה"ה באדם שהכניס ס"ת לבית כנסת יעשה כנ"ל, וזאת מכיון שישנם כמה דעות בדבר מתי מברך שהחינו, ו"א: כשהסופר מסיים את כתיבת סה"ת. ו"א: כשעורך סעודה, ו"א: כשמכניסו להיכל (ועיין כה"ח שם ס"ק כ"א).

מלביש ערומים

הן בבגדאד והן בירושלים היתה חברת שנקראה "מלביש ערומים". והיו מביאים את ילדי העניים באחת מתקופות השנה ומחלקים להם ביגוד מכף רגל ועד ראש. ונתעוררה שאלה האם את ברכת שהחינו או הטוב והמיטיב יברך הגבאי או כל ילד יברך. והיו נוהגים להכין סירים מלאי אורז ושעועית ומחלקים לילדים. והנהוג הוא שהמלביש מברך ואולם עיין במש"ב שם ס"ק כ"א.

חינוך הבית - סעודה ומזווה

הקונה בית, טוב שיעשה חינוך הבית. ומובא בקונטרס היחיאלי משם הספרי: כשברא הקב"ה את העולם חנכו על ידי סעודה בליל שבת לאדם הראשון, וזו הסעודה של חינוך הבית. וכתוב: "מי האיש אשר בנה בית ולא חנכו". ומפרש תרגום יונתן בן עוזיאל: אשר בנה בית ולא חנכו - ולא קבע בו מזווה. דהיינו, עיקר חינוך הבית הוא קביעת המזווה (ועיין בכה"ח שם ס"ק י"ט בענין סעודת חינוך הבית, ועיין שם מה שהביא משם הזוה"ק). וברגע שאדם נכנס לביתו צריך לקבוע מזוזות בכל פתחי הבית, ולא ימתין ויאמר עוד שבוע או שבועיים אקבענה. והקובע מזווה צריך לומר קודם קביעתה נוסח 'לשם יחוד' וזו מצוות עשה דאורייתא.

אחד הדברים שקרח דיבר כנגד משה רבנו הוא המזווה, האם בית מלא ספרים חייב במזווה. אמר קרח, אתה רוצה לחייבנו לקבוע מזווה שתשמור עלינו בצאתנו ובבואנו, ואם כן אני לא אצליח לעשות כלום כנגד התורה כי יש לי מזווה בבית. וכן בא להלחם כנגד מצות ציצית. וכתוב שהציצית שומרות על האדם כדכתיב "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם", וקרח לא רצה בזאת, אלא רצה לעשות מה שליבו חפץ.

ועיין לרמב"ם (פרק ה' מהלכות מזווה הלכה ד'): "מנהג פשוט שכותבים על

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראה - תשס"ב - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!
שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org
www.harav.org

אחד, מכיון שמוציא את החרצן זה לא נקרא בריה. מעיקר הדין האוכל חומוס או שיאכל חצי חומוס או שיאכל בשיעור כזית, וה"ה באוכל אפונה או בוטנים. אבל האוכל בוסן ללא קליפתו זה לא נקרא בריה כיון שנחסר מעט. האוכל פלח של תפוז: התוס' בשם הירושלמי אומרים שהאוכל גרגיר של רימון זה בריה ונכנס לידי ספק, ואם בגרגיר רימון הדין כן, בפלח תפוז כ"ש. ועל כן אם רצה לאכול פלח תפוז לפחות יאכל שני פלחים כדי להתחייב בברכת "בורא נפשות רבות" (ועיין על כל הנ"ל שו"ע סי' ר"י סעי' א'). מדרבנן כל דבר שאוכל חייב לברך בתחילה, ובסוף - אם אוכל כשיעור, היינו אם אכל תוך כדי אכילת פרס (4 דקות).

פרי שבישלו

הלוקח פרי שלא נגמר בישולו ובשילו בסיר עם מים וסוכר: אם ניתן היה לאוכלו חי כפי שהיה קודם בישולו - יברך עליו "בורא פרי העץ". אבל אם א"א היה לאוכלו קודם לכן - ברכתו "שהכל", אבל מ"מ ברכת שהחיינו אין מברך עליו, מאחר והסוכר המתקן (ועיין בא"ח ראה אות יד).

אכל פרי חדש ולא בירך שהחיינו

אומר הרב בא"ח (שם טו): אכל ושכח ולא בירך שהחיינו - כיון שאכל אכל, אבל טוב שימצא פרי אחר ויברך עליו שהחיינו.

האם ניתן להוציא אחרים יד"ח ברכת שהחיינו?

נחלקו בזה הפוסקים, י"א: כיון שברכת שהחיינו ניתקנה על השמחה שיש לאדם בדבר החדש, וכיון שאינו יודע אם חבירו שמח גם כן, לכן אינו יכול להוציא יד"ח. וי"א: שדין ברכה זו ככל הברכות שאם אחד יודע לברך והשני לא - יכול להוציא יד"ח חובה. ואם שניהם יודעים מברכים שניהם.

מתי מברכים שהחיינו?

י"א: "מברך העץ" ואח"כ "שהחיינו", כדי שלא יהא הפסק, וכן נוהגים הספרדים. וי"א: מברך בתחילה "שהחיינו" (כיון שהרואה פרי חדש מברך שהחיינו), ואח"כ יברך "בורא פרי העץ", וכן נוהגים האשכנזים (ועיין למש"ב סי' רכ"ה ס"ק י"א). ספרדי או אשכנזי שטעו - בין כך ובין כך יצא ידי חובה. כתוב בירושלמי: הלך ברחוב וראה פרי חדש והתאוה לו ויש לו כסף, יקנהו ויברך שהחיינו. אבל אם הלך ברחוב וראה פרי חדש ולא התאוה לו, אינו חייב ללוות כסף כדי לקנותו.

ברכת שהחיינו לבן י"ג ולבת י"ב

בן י"ג ויום אחד שהגיע לעול המצוות - מברך שהחיינו, או על טלית חדשה ואם כבר קנו לו טלית יברך על בגד חדש. אומר הרב: וה"ה בילדה בת י"ב שנים ויום אחד תברך שהחיינו על בגד חדש, כיון שנכנסה לעול המצוות (בא"ח ראה אות יז).

יום הולדת

כותב הרב: "וכי יש נוהגים לעשות בכל שנה את יום הלידה ליום טוב וסימן יפה הוא" (וכ"כ בירושלמי). אך הוא כותב שנהג בעצמו לעשות את יום המילה כיום ההולדת (ועיין בא"ח ראה אות יז). הכלל הוא, כל ספק בברכת שהחיינו לא מברכים. ועל כן או שיקח פרי חדש ויברך עליו שהחיינו ויכוון לפטור את מה שרוצה, או שיברך שהחיינו ויהרהר שם ומלכות בליבו.

מה נברך כשיבוא המשיח?

ידועה השאלה מה נברך כשיבוא המשיח, האם 'שהחיינו' או 'הטוב והמיטיב' או 'חכם הרזים', או כל הברכות כולם. אך כשיבוא המשיח יבואו עימו משה ואהרן ונשאל אותם מה יש לברך או שנשאל את המשיח בעצמו מה נברך. או שתצא בת קול מהשמים ותכריז לברך כך וכך וכולם ישמעו, ויה"ר שיהיה בעגלא ובזמן קריב, ויראו עינינו וישמח ליבנו בביאת הגואל ובנין אריאל, אכ"י"ר.

